

सुरक्षित विद्यालयहरूको मांगलाई बढावा दिनु

देश: नेपाल

संगठन: भूकम्प प्रविधिकोलागि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनएसईटी)

खतरहरू: भूकम्पहरू

देश र जोखिमको सिंहावलोकन

नेपाल उच्च भूकम्पीय गतिविधिसँग भोगिरहेका छ। पछिल्लो 100 वर्षमा, यसले चार प्रमुख भूकम्पहरूका सामना गरेको छ, जसले ११,००० भन्दा बढी जीवन दावी गरेको छ। १९३४ मा, नेपाल-बिहार भूकम्पले ८,५१९ जीवनहरूको दावी र नेपाली पूर्वाधार र आवासको लागि ठुलो नोक्सान गरेको थियो। २०१५ मा, गोरखा भूकम्पले १०,००० भन्दा बढी कक्षाकोठाहरू क्षतिग्रस्त र ८००० भन्दा बढी मानिसहरू मरे। भूकम्पीय रेकर्डले बताउदछ कि यस आकारको भूकम्प औसतमा, १२५० देखि हरेक ७५ वर्षमा भएको हुन्छ। सानो र थप बारम्बार भूकम्पहरूले हुने खतराहरूका अनुस्मारकको रूपमा सेवा गर्दछन्।

आयोजक समुदायहरू

नेपालमा, भूकम्प प्रविधिकोलागि राष्ट्रिय समाज-नेपाल (एनएसईटी) ले समुदायमा आधारित सुरक्षित विद्यालय निर्माणको नेतृत्व गरेको हो। थोरै साधनहरूले १९९३ शुरु गरे देखि, संगठनले बच्चाहरू बाट भूकम्प र अन्य प्राकृतिक खतराहरूको बारेमा जागरुकता निर्माण गर्न चाहन्छ। सोही समयमा एनएसईटीले भूकम्प प्रतिरोधी निर्माण अभ्यासहरू ल्याउनका लागि एक स्कूल निर्माण परियोजना प्रयोग गर्न चाहन्थे।

सुरक्षित विद्यालय निर्माण गर्नको लागि आयोजक समुदायहरूलाई लामो संलग्नता र भरोसा-निर्माणको आवश्यकता हुन्छ। कम जोखिम-जागरुकता, सीमित सरकारी क्षमता र सीमित स्रोतहरूको एक मिश्रणले एनएसईटीलाई केही सफल परियोजनाहरूका लागि स्थलहरू फेला पार्न ध्यान केन्द्रित गर्न बाध्य बनाएको छ। उनीहरूको उद्देश्य सरकारले, एक प्रमुख सहभागी रूपमा, समुदायमा आधारित सुरक्षित विद्यालय निर्माणका परियोजनाहरूलाई बच्चाहरूलाई बचाउन, शिक्षा प्रदान गर्न, मेसनस लाई नयाँ सिपहरू सिकाउन र नेपाली मान्छेहरू र अत्यावश्यक पूर्वाधारका लगानीहरूलाई बचाउन प्रभावकारी माध्यमहरूका रूपमा देख्नु।

स्कूल चयनका मापदण्डहरू:

- उच्च समुदायको प्रतिबद्धता
- प्रचार लागि सम्भावित
- नक्कल गर्न सक्षम
- भाग लिने
- व्यवहार्य सामाजिक-आर्थिक स्थिति
- निर्माण सामग्रीहरूका उपलब्धता
- प्रशिक्षणको लागि सम्भावित।

एक स्कूलको चयन विचार पूर्वक गरिएको हुन्छ। नवलपरासी जिल्लामा सबै २३९ विद्यालयहरूमा कुनमा नयाँ कक्षाकोठाहरू आवश्यक छन् भनि हेर्न सर्वेक्षण गरिएको थियो। सबै समुदायहरूको सामाजिक-आर्थिक अवस्था र उपलब्ध निर्माण सामग्रीहरूका साथ-साथ उपलब्ध संख्यागत स्थानीय मेसनसको मूल्यांकन भएको थियो। यी कारणहरूले एक विश्लेषण मार्फत, एनएसईटीले लगभग २० वटा स्कूलहरूको एक अल्पसूची तयार गरेको छ।

सबैभन्दा स्रोत र समय-खपत एक स्थल चयन गर्नको लागि भनेको एक परियोजनाबाट कुन समुदायहरूलाई सबैभन्दा अधिक लाभ हुन्छ भनि निर्धारित गर्नु हो। फाइदाहरू बढी ति समुदायहरूमा हुन्छन् जहाँ, उनीहरूलाई थाहा हुँदैन कि उनीहरू विशेष रूपले संवेदनशील छन् या जहाँ कमजोरहरूलाई रोक्न सकिन्छ। लाभ ति समुदायहरूमा पनि बढी

हुन्छन् जहाँ स्थानीय ठेकेदारहरु वा मिस्त्रीहरु बिल्डिंग कोड द्वारा पारित भूकम्पका प्रावधानहरु पालना गर्न असफल हुन्छन् किनभने उनीहरु कोड पढ्न सक्दैनन्। एनएसईटीले अधिक यिन समुदायहरु लाई छनौट गर्ने संभावना हुन्छ, तर केवल उनीहरुले निरन्तर समुदाय संलग्नताको क्षमता देखाउछन् भने।

समुदायको संलग्नता नगर-भवनको बैठकहरु बाट शुरु हुन्छ जहाँ समुदायका सदस्यहरुलाई खतरहरु र भूकम्प प्रविधि बारे सिक्न आमंत्रित गरिन्छ। प्रारम्भमा, उपस्थिति कम हुन्छ। किनभने, पहिलो केहि उपस्थितहरुले रातको खाना, चियासंग उनीहरुको परिवारहरु संग कुरा गर्छन् र अरु भेलाहरुमा बढ्दछ। अर्को भूकम्पमा बच्चाहरुलाई बचाउने सम्भावना एउटा प्रभावकारी कुराकानी टुक्रा साबित भयो।

जहाँ एक पटक प्रारम्भिक सूचनाको नवीनता हरायो, समुदायको रुचि र प्रतिबद्धता कायम राखिराख्नु एक चुनौती थियो। एनएसईटी, समुदायका सदस्यहरु संग मिलेर, कुराकानीहरु जारी गर्न र खतरा-प्रतिरोधी निर्माण प्रभावहरु प्रदर्शन गर्नको लागि 'टेबल हल्लाउने प्रदर्शनहरु' गर्दछन्।

टेबल हल्लाउने प्रदर्शन

यी प्रदर्शनहरु स्कूल समुदाय र स्थानीय मिस्त्रीहरुलाई भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधिको प्रभाव बारेमा सिकाउन व्यापक रूपमा प्रयोग गरिन्छ। सामान्यतया, स्थानीय स्कूल जस्तो देखिने दुई एक-दशौं मात्राको नमुनाहरु एउटा उपकरण मा छेउ-छेउमा राखिएका हुन्छन् जुन आंशिक रूपमा भूकम्पको नकल गर्दछन्। यद्यपि दुवै नमुनाहरुका बाह्य रचना एउटै हुन्छ, एउटा नमुनामा भूकम्प प्रतिरोधी सुविधाहरु हुन्छ, र एक वर्तमान भवन अभ्यासहरुको प्रतिलिपि हुन्छ। जब टेबलहरु हल्लाउँछन्, समुदायले क्रमश आफ्नो भवनको सम्भाव्य क्षतिको साक्षी हुन्छन्, जबकि उनीहरुलाई अर्को नमुनाबाट आशा दिइन्छ जसले भूकम्पको परिदृश्यको सामना गर्दछ।

कालिका माध्यमिक विद्यालय अंततः नवलपारसी जिल्लामा सर्वेक्षण गरिएको सबै विद्यालयहरी बाट चुनिएको थियो। समुदायका सदस्यहरु मध्य-आय वर्गका थिए, त्यसकारण समुदायका धनि सदस्यहरुबाट दानहरुको सम्भावना र एक सुरक्षित स्कूलमा गहिरो रुचि रहन्छ। स्थानीय सरकार पनि एक उत्सुक साझेदार हुन्।

नेपालको नवलपरासी जिल्लामा, NSET इन्जिनियरहरु एक हल्लाउने तालिका प्रदर्शन मा प्रश्नहरुको जवाफ दिंदै। दर्शकहरुले आफ्नो परम्परागत भवन भूकम्पहरुमा भत्कन सक्छ भनि बुझ्दछन्, तर उनीहरुको निर्माण अभ्यासहरुमा साना परिवर्तनहरुले आफ्नो विद्यालय र आफ्नो जीवन सुरक्षित गर्न सकिन्छ। फोटो: एनएसईटी

अनुदान र सृष्ट गर्न

एनएसईटीले समुदायहरुबाट एक स्कूल निर्माण परियोजनाको लागि आवश्यक लगभग सबै अनुदानहरु भेला गर्न आवश्यक छ। उनीहरुको समुदायहरुको छनौट गर्ने सटीक विधिले परियोजना शुरु गर्नु अघि समुदायहरुको माग धेरै उच्च छ भन्ने कुरा निश्चित गर्न मद्दत गर्छ। तथापि, उनीहरु विद्यालयलाई एकलै सञ्चालन गर्न छाडदैनन्।

कालिका माध्यमिक विद्यालयमा एनएसईटीले समुदाय-आधारित संगठनहरु (सीबीओ) बनाउनमा मद्दत गर्दछ जसले स्कूललाई बलियो बनाउने गतिविधिहरुको नेतृत्व गर्दछन्। एनएसईटीका प्रतिनिधिहरुले सीबीओको साथ समुदाय र जिल्ला-स्तरका सरकारी कार्यालय बाट अनुदानको अनुरोध गर्दछन्। फेरि, एनएसईटीका प्रतिनिधिहरुका साथमा, सीबीओ स्टील निर्मातालाई कर-मिन्हा भएको अनुदानको लागि अनुरोध गर्दछन्, जुन स्टील कम्पनिको निगमित सामाजिक जिम्मेदारीको भाग हुन्छन्। जब यी वार्ताहरु शुरु हुन्छन्, एनएसईटीले निर्माण परियोजनाको लागि आवश्यक बालुवा, ढुंगा र बांसका किसिम-किसिमका योगदानहरु जम्मा गर्न शुरु गर्छन्। यस क्षेत्रमा उपस्थिति विकसित गरे पछि, उनीहरु परियोजनाको समर्थनको लागि स्थानीय गैर-सरकारी संगठन बाट केहि कोष एक जम्मा गर्न सक्षम हुन्छन्।

एनएसईटी निर्माणको समयमा निरन्तर उपस्थित थियो। एनएसईटीका ईन्जिनियरहरू स्थानीय मिस्त्रीहरूका लागि काममा प्रशिक्षण प्रदान गर्न निर्माण स्थलमा प्रक्रिया रहे सम्म बस्छन्। प्रशिक्षणले कसरी भूकम्प प्रतिरोधी संरचनाहरू निर्माण गर्ने, र परिवर्तनहरूले किन सुरक्षित विद्यालय भवनहरू उत्पादन गर्छ भन्ने बारेमा केन्द्रित रहन्छ।

मिस्त्रीहरूलाई प्रशिक्षण दीइसकेपछि र एक पुरानो स्कूल भवन भत्काएपछि, २०१० मा एक तीन तल्लाको भवन बनाईएको थियो। त्यतिबेलादेखि प्रशिक्षित मिस्त्रीहरू द्वारा पुरा भएको ६० प्रतिशत निर्माणमा भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधिको समावेश छ। एनएसईटी ईन्जिनियरहरूले मिस्त्रीहरूले सुरक्षित विधिहरू विचलन भएको दर्शाउदा आफ्नो कामको खण्डहरू भत्काउछन्।

समुदायहरूले नयाँ निर्माण अभ्यासहरू सुरु गर्छन्, जसले विशेष गरी वित्तपोषणलाई कठिन गर्दछ। एक उच्च गुणस्तरीय भवन निर्माण गर्नु महँगो हुन्छ, र एनएसईटीले स्कूललाई यात सिधै योगदान गर्न वा अन्य स्रोतहरूबाट धन संलग्न गर्न चाहन्छ। परियोजनाको लागि सहयोग जुटाउन र समुदाय मागको लागि मान्छेहरूलाई परियोजनामा प्रवेश गर्नु अघि समय-खपत हुन्छ। तथापि, क्षेत्रमा दशकको काम पछि, नेपालको शिक्षा मंत्रालयले अब समुदाय दृष्टिकोणको पूरै समर्थन गर्दछ।

पमुख पाठहरू:

- समुदायको सहयोग जुटाउन समय-खपत हुन सक्छ, यसले परियोजनाको स्वयंसमर्थता र स्थानीय खरीदमा ठूलो फरक बनाउन सक्छ।
- परियोजनाको लक्ष्य स्केलिङ-अप गर्दा ध्यानपूर्वक परियोजना चयन गरेको उपयोगी हुन सक्छ।
- प्रदर्शनहरू र सार्वजनिक मन्च मार्फत समुदायको जागरूकता बढाउदा, अमूल्य कुराकानी उत्पन्न हुन सक्छन्।
- हल्लिने टेबलहरू सुरक्षित निर्माणको लागि समुदायको रुचि र मांग बनाउनको लागि एक विशेष शक्तिशाली उपकरण हो।
- यदि समुदायमा एक स्कूल निर्माण गर्न स्रोतहरू कमी छ भने, र तिनीहरूमा बाहिर स्रोतबाट धन भेला गर्न सिपहरू कमी भएमा, संलग्न एजेन्सीहरू अनुदान दिन इच्छुक जनता र निजी समूहहरू संग कुराकानी गर्न मद्दत गर्न सक्छन्।